

CONFERÈNCIES D'ECONOMIA EUROPEA: PER UN NOU CONTRACTE SOCIAL EUROPEU

El propòsit de les empreses i el nou contracte social

23 de gener de 2020

Jordi Gual (CaixaBank): "Les companyies amb propòsits que abasten a tots els seus *stakeholders* duren més en el temps i tenen millors resultats"

En la seva introducció a la sessió, **Javier Faus**, president del Cercle d'Economia, ha considerat que "el mantra de Milton Friedman sobre que les empreses serveixen als seus accionistes està sent posat en qüestió", i que avui moltes veus consideren que aquestes "han de respondre també a les necessitats d'altres dels seus *stakeholders*".

Va intervenir a continuació **Vicente Salas**, catedràtic del Departament de Direcció i Organització d'Empreses de la Universitat de Saragossa i exconseller del Banc d'Espanya, que va apuntar en primer lloc que la qüestió del propòsit empresarial no és nova, i que "ja es va posar sobre la taula a la dècada del 1980, quan el capitalisme renà i japonès es va enfrontar al model anglosaxó".

La seva tornada a l'actualitat es deu, segons Salas, al fet que, "fins ara, s'havia acceptat que l'empresa es movia en l'àmbit privat i que de tot el que tenia a veure amb l'interès general s'encarregava l'estat", però avui moltes veus advoquen "per un nou contracte social que depengui menys de la correcció de l'estat i més del fet que les empreses internalitzin des del seu origen les externalitats que han generat mitjançant el seu creixement no sostenible".

El problema de la separació del benefici de l'accionista i del directiu

El ponent va abordar a continuació les dues visions sobre el propòsit empresarial aportades, d'una banda, pel Business Roundtable nord-americà i el fòrum de Davos, que considera que les empreses han de passar de maximitzar els seus beneficis a crear riquesa per al conjunt dels seus partícips; i, de l'altra, per Colin Mayer i la British Academy, que defensa en canvi que han d'orientar-se a resoldre els problemes de les persones i del planeta de forma rendible.

Les dues cometen per a Salas un mateix error: focalitzar el conflicte entre l'interès particular i el general en la recerca per part de les empreses de la maximització del benefici. I és que, per al ponent, "no podem prescindir del benefici d'una manera tan rotunda", perquè el benefici en si no és un problema, sinó més aviat el fet que, en l'actual capitalisme financer, estigui separant "la retribució del capital de la de l'emprenedor".

Vicente Salas (Universitat de Saragossa): "Que les empreses s'enfoquin a maximitzar els seus beneficis no és un problema en si mateix, sinó més aviat que, en l'actual capitalisme financer, estigui separant la retribució al capital de la de l'emprenedor"

Aquesta separació planteja el que anomenem "un problema d'agència" que porta els directius a controlar les empreses i a decidir sobre la seva pròpia retribució, fixant salaris que, tot i que en certa manera retribueixen la seva emprenedoria, "també estan vinculats a la desigualtat".

El segon problema d'aquesta separació és que "l'actual funcionament dels mercats financers condueix als directius a maximitzar el benefici dels accionistes mitjançant solucions de curt termini", de manera que el problema que hem de resoldre no consisteix a oblidar-nos del benefici, sinó a aconseguir "que els directius tractin de maximitzar-lo a llarg". Per a Salas, quan això passi "desapareixerà el conflicte entre maximitzar el valor de mercat dels accionistes o els interessos de tots els grups d'interès".

Cap a un nou concepte de la propietat

El ponent va apuntar que aquesta és precisament la direcció cap a la qual es dirigeix la proposta de Colin Mayer i la British Academy, que proposa en última instància que "els directius de l'empresa deixin de ser agents dels accionistes per convertir-se en *trustees* d'un propòsit i orientar al mateix la gestió dels seus actius en propietat". Aquest canvi suposa per al ponent tota una revolució, perquè "canvia el significat de la propietat".

Vicente Salas (Universitat de Saragossa): "La proposta de Colin Mayer i la British Academy que els directius deixin de ser agents dels accionistes per convertir-se en *trustees* d'un propòsit canvia el significat de la propietat"

Salas va considerar, però, que, malgrat el seu encert, la proposta de Mayer també planteja algunes preguntes sense resposta. Per exemple, què passa quan l'empresa no és viable financerament? Ha de, simplement, dissoldre's? I qui ha d'assumir les pèrdues? Tots els grups d'interès o només els accionistes? Com s'han de resoldre els conflictes d'interès entre maximitzar la riquesa d'un grup d'interès o d'un altre? I, finalment, realment aquest és un sistema en què les empreses puguin autoregular-se o exigirà un paper als estats?

La fi de la primacia de l'accionista

Va parlar a continuació **Jordi Gual**, president de CaixaBank, que va començar titllant d'encertada la proposta del Business Roundtable a la qual es va referir també Salas, "per posar fi a la primacia de l'accionista de Friedman i convidar a les empreses a atendre la generació de valor per part de tots els que intervenen en la mateixa".

Davant d'aquest posicionament, Gual va considerar especialment interessants les visions dels dos principals mitjans financers. Mentre *The Economist* va sortir en defensa de les tesis de Friedman, el *Financial Times* va abraçar la proposta del Business Roundtable amb un punt de resignació, en considerar que el principal incentiu de les empreses per tenir en compte els aspectes socials o mediambientals de la seva activitat consisteix a "evitar una reacció adversa de l'opinió pública".

Jordi Gual (CaixaBank): "La proposta del Business Roundtable és encertada perquè convida a les empreses a atendre la generació de valor per part de tots aquells que intervenen en la mateixa"

La necessitat d'una visió a llarg termini de les empreses amb propòsit

Realitzada aquesta defensa de les tesis del Business Roundtable, Gual va basar la seva defensa del model de *stakeholder* en les seves pròpies conviccions, però també "en el fet que aquest ha estat l'enfocament de CaixaBank des de fa molts anys".

L'entitat reconeix el valor que aporten i recompensa al conjunt d'actors que participen en el seu procés de generació de valor -accionistes, bonistes, treballadors, proveïdors i al conjunt de la societat en què opera- més enllà dels mecanismes retributius de mercat.

Aquest enfocament requereix a vegades prendre decisions en matèria de formació de la plantilla i inversió o d'ordre mediambiental "que poden ser perjudicials en el compte de resultats de l'any", però que, "en el llarg termini, acaben beneficiant a tots els actors que participen en el procés productiu".

Jordi Gual (CaixaBank): "CaixaBank pren decisions en matèria de formació i inversió o d'ordre mediambiental que poden ser perjudicials en el compte de resultats de l'any, però que, en el llarg termini, acaben beneficiant a tots els seus grups d'interès"

Després d'afirmar que existeixen evidències empíriques que avalen "que les companyies amb propòsits que abasten al conjunt dels seus *stakeholders* duren més en el temps i tenen millors resultats", Gual va admetre que, en el cas de CaixaBank, concorren factors que faciliten aquest enfocament. Especialment, "l'equilibri entre un accionista de referència estable, que brinda uns principis, uns valors i una cultura orientada al llarg termini, i uns mercats financers que aporten capital, però també la transparència, la disciplina i el rigor necessaris per al desenvolupament eficient de la companyia".

"Les empreses amb molts propietaris a la fi és com si no en tinguessin cap"

A l'espai dedicat al debat, Vicente Salas va apuntar en primer lloc que, si el problema del propòsit és, en última instància, d'informació, "hem de buscar una fórmula per convertir els objectius a llarg termini en fites mesurables a curt, a través d'un *reporting* que encara està per inventar".

A la pregunta de si hi ha una contradicció entre satisfer a tots els *stakeholders* d'una companyia i que aquesta maximitzi els seus beneficis per reinvertir, Gual ha considerat que "apartar recursos no distribuïts entre els inversors o els empleats és una aposta de futur", i que aquesta no es pot veure frenada ni per inversors impacients ni per empleats poc compromesos.

Gual va afegir que "l'actual atomització de la participació dels accionistes en les companyies fa molt difícil traslladar les exigències de la societat als executius, perquè les empreses amb molts propietaris, a la fi, és com si no tinguessin cap".

Sobre el grau de compromís de les empreses amb l'interès general, Salas va indicar que "les companyies vinculades als serveis públics han de dur a terme una major tasca de responsabilitat corporativa".

A manera de tancament, el catedràtic del Departament de Direcció i Organització d'Empreses de la Universitat de Saragossa va assenyalar que la qüestió del propòsit "no només fa a les grans empreses, sinó també a les pimes", i s'ha mostrat contrari "al fet que la CNMV legisli més encara sobre el bon govern".